

Örömmel fogadják a magyar nyelvű könyveket Kárpátalján

Rendhagyó történelemórát, irodalomórát, zenés játszótérrel is szervezünk

Dr. Vraukóné Lukács Ilona

Dr. Vraukóné Lukács Ilona, a Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárakért Alapítvány kuratóriumának titkára: a mi vagyunk a támogatóink által adományozott könyvek sokasága, széles körű kapcsolatrendszerünk és az ennek köszönhető szürkeállomány.

Mikor és milyen céllal jött létre a nyíregyházi Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárakért Alapítvány?

– Az elhatározás, hogy alapítványi keretek között végezzük támogatott tevékenységünket, 2005 júliusában Beregszász felé autózva született. 2006 tavaszán már bejegyzett szervezet voltunk. A kezdet, igazából egy 2000-ben megjelent pályázathoz vezethető vissza, amelynek segítségével határon túli könyvtárosokat hívtunk meg anyaországi könyvtárakba. S ettől kezdve először még munkahelyi keretek között tettük, amit lehetett, majd nagyon rövid időn belül, abba már bele nem férve, csak úgy magunktól is. Mentünk ki Kárpátaljára előadást tartani kollégánknak felkérésére, hívtunk írókat, költőket. S egyszer csak azon kaptuk magunkat, hogy van egy mag, akikkel mindig összehozhatunk, akikre mindig számíthatnak a határon túliak. Az elkötelezettek egymásra találtak. 2002-ben pedig megalakult a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség keretein belül a Kárpátaljai Magyar Iskolai Könyvtárak Információs Egyesülete. Ez egy nagyon jó alap volt a tevékenységünkhöz. A szervezethez tudtunk fordulni, nekik ajánlhattuk fel segítségünket. A pedagógus szövetség évente szervez a pedagógusok számára minden tavasszal egy vagy két napos, és júliusban egy egyhetes továbbképzést. Ebbe a továbbképzési rendszerbe 2002-től bekapcsolták az iskolai könyvtárosokat is. Ezeket a kurzusokon mi is rendszeresen részt vettünk és veszünk; nemcsak könyvtárosok, hanem jogászok és mentálhigiénés szakemberek, mérnökök, biológusok és még sokan mások. A közös ügy hozott össze bennünket. Így hat alapító taggal indult útjára szervezetünk azzal a céllal, hogy támogassuk a magyar nyelven vagy magyar nyelven is oktató iskolák könyvtárait könyvekkel, technikai eszközökkel és sok-sok magyar szóval. Továbbá, hogy segítsük a könyvtárosok szakmai fejlődését, bővítsük kapcsolataikat, ezzel lehetőséget is nyújtva saját maguk építésére.

Milyen forrásból tartják fenn magukat?

– Azon túl, hogy összeadtuk az alapításhoz szükséges tőkét, három éven át kizárólag saját zsebből finanszíroztuk az alapítvány munkáját. A jog firtora, hogy én személy szerint nem vagyok jegyezve az alapítók között, mert akkor a szervezet képviselőjét nem láthatnám el. Ezt csak kuratóriumilag tehetem. Sokan segítettek bennünket, de általában nem anyagiul, hanem például: nem kértek tőlünk

útiköltséget, ingyen tartottak előadást, tréninget a kárpátaljai szakembereknek. Így lassanként az alapító és kuratóriumi tagok mellett kialakult az önkénteseink köre. A mai napig nagyon sok lelkes, elkötelezett emberrel dolgozunk együtt. Majd pályázhattunk működési költségek fedezésére a Nemzeti Civil Alaphoz. (Ma Nemzeti Együttműködési Alap). Ennek köszönhetően a kötelezően fenntartandó bankszámlával járó költségeket fedezni tudtuk, vásárolhattunk különböző informatikai eszközöket, reklámanyagokat készíthettünk, raktárt béreltünk, a könyvelő segítségét némiképp honorálni tudtuk. Fedezni tudtuk az ügyvédi költségeket és honlapot tudunk fenntartani. Majd jogosultak lettünk az 1%-ra is. Ezek már komoly segítséget jelentettek, s jelentenek még most is. S ezúton is köszönetet kell mondjak azoknak a könyvés folyóirat-kiadóknak, könyvtáros kollégáknak az ország számos pontján, akik felfigyeltek ránk és teljesen új vagy használt, de nagyon jól használható kiadványokkal támogattak bennünket! Honlapunkon mindannyiuk nevét felsoroltuk. Reméljük, nem maradt ki senki. S akkor még a sajtóról nem is beszélünk: nem csak a helyi, de az országos sajtóban is volt alkalmunk megjelenni, s ez is hozzájárult ahhoz, hogy munkánknak híre menjen, hogy megtaláljanak bennünket. Az utóbbi időben már magán-személyek is, kisebb pénzadományokkal. Azt tapasztaltam, hogy azok, akik elkötelezettek a nemes ügy érdekében, egymásra találnak.

Az önkéntesek körébe diákok is beletartoznak?

– A diákokat is meg tudtuk szólítani, de ez egy lassú folyamat volt. Eleinte gyermekeink, azok barátai, osztálytársai segítettek a szórólapozásban, a raktár pakolásában. Amikor beindult az iskolai közösségi szolgálat, úgy gondoltuk, ki kell nevelni az utódokat, meg kell mutatni a fiataloknak az önkéntesség örömteli oldalát. Egy évvel ezelőtt megállapodást kötöttünk az egyik nyíregyházi középiskolával, és arra törekszünk, hogy a diákok megérezzék, hogy valóban szükség van a munkájukra. Ne csak „letudják” az előírt óraszámot, lássák, mit miért tesznek, s tudják, milyen ügyet szolgálnak. Ezért, ha kérünk az iskolából tanulókat, akkor mindig megismertetem velük az alapítvány célkitűzéseit. Ha „csak” szórólapot osztanak a városban, az is nagy segítség, mert ezáltal feltételezhetően több vásárolnak használt könyveket, melyek árából új kiadványo-

kat tudunk venni, s azokat átvisszük a kárpátaljai iskolákba. Beszélünk arról, mennyire fontos, hogy az ott élő magyarok tovább ápolják anyanyelvüket.

Hogyan működik pontosan a használt könyvek eladásának, az újak megvásárlásának rendszere?

– Először elvittük a már felnőtt gyermekeink kötelező olvasmányait, mesekönyveit a kárpátaljai könyvtárakba. Ez elterjedt az ismerősök körében, s ők is ideadták a már nem használt könyveket. Elterjedt munkánk híre szakmai körökben is. Majd megjelentünk az interneten, honlapot hoztunk létre, a Facebookon is jelen vagyunk. Évek során könyvkiadókkal, könyvtárosokkal kerültünk kapcsolatba. Előfordult, hogy a könyvtárakból megkaptuk a leselejtezett, de még használható könyveket. A kiadók pedig új könyveket ajándékoznak számunkra. Karácsony előtt három-négy kiadótól mindig kapunk egy szép csomagot. Év elején pedig mindenkinek, aki kapcsolatban áll(t) az alapítvánnyal elküldjük az előző esztendőről szóló beszámolókat. Egy vállalkozó jóvoltából jelképes összegért, amikor nem volt pénzünk, hatalmas raktárt használhattunk a belvárosban ingyen. Itt gyűjtjük a könyveket, melyeket az ország különböző pontjairól ismerősök, barátok hoznak el, mert saját szállításra korlátozottak a kereteink. Ezek közül kiválogatjuk azokat, amelyekről azt gondoljuk, hogy határon túli könyvtárakban hasznosíthatóak, s azt szállítjuk el. Az az igazán jó megoldás, ha a kollégák jönnek át hozzánk, és ők válogatnak. Lehet, hogy mi már egy erősen használt, gyűrt könyvet nem szívesen vinnénk át, de ők úgy vélik, hogy arra a kiadványra még ebben az állapotban is szükségük van. A raktárunkban több könyv is megmarad, amire különböző okok miatt nincs már igény. Ezért szervezetünk kiadásait alkalmanként, s a befolyt összegből új könyveket szerzünk be. Tavaly ősszel pedig könyv csere-berét hirdettünk meg; aki hozott egy szép mesét, vagy ifjúsági könyvet, vihetett a raktárunkból két másikat cserébe. Ebben az akcióban nagyon sokat segítettek a diákok és két nyugdíjas klub tagjai, de csak úgy, „szóloban” ismerősök, barátok is. Például egy nyugdíjas úrral évek óta majdnem minden reggel együtt utazom a buszon. Nem tudom hová megy reggelente, s nem tudom csak a keresztnévét, de ő is felajánlotta segítségét. Szükség volt rá, mert hat napon keresztül 10–18 óra között folyt a cserebere a raktárban. Az akció során közel 300 kötet mesekönyv gyűlt össze, s aki nem tudott hozni, mert már nem volt a családi könyvtárban, anyagiakkal támogatott bennünket. Ezeket a könyveket a határ menti település iskolai könyvtárának javára gyűjtöttük. Átjött a könyvtáros kollégánknak, aki még válogatott raktáron lévő állományból, a bevételből pedig vásárolt még új mesekönyveket. Bizony az utazást nem egyszerű megszervezni. Kárpátaljai településekre tömegközlekedéssel eljutni lehetetlen. Buszjáratok, vonatok Magyarországról nem indulnak, a vonatsínek, melyek korábban országokat kötöttek össze, hosszú

kilométereken át benőtte a gaz, megszüntették a vasúti pályákat.

A határon nem éri önöket kellemetlenség, mikor az ukrán vámosok látják, milyen könyveket szállítanak Kárpátaljára?

– Mindig igyekeztük elkerülni a kellemetlenségeket, ezért több formában történt az átszállítás. Tudtuk, hogy a szabályok szigorúak. Nem szerettük volna magunkat kitenni semmiféle kellemetlenségnek, főleg azt nem akartuk, hogy önkénteseink kedve elmenjen a határon tapasztaltak miatt. Eleinte hátizsákban, gurulós bőröndben vittük ki a könyveket, a tetejére pedig személyes holmit pakoltunk. Néha megnézték, hogy mit szállítunk, akkor több időt kell várakozni, néha nem foglalkoztak velünk. Eddig minden könyv átért a határon, amit útnak indítottunk. Arra viszont nincs lehetőségünk, bár sokan hiszik, és ilyen kéréssel fordulnak hozzánk, hogy nagy mennyiségben vigyük át a könyveket. Vagy esetleg más jellegű adományt. Azt senki sem mondja ki nyíltan, hogy magyar nyelvű könyveket tilos átvinni a határon, de van információnk arról, hogy az egyik kiadó kamionba rakott könyvei hónapokig várakoztak, hogy célhoz érjenek. Mi is várakoztunk sokat. Igaz nem hónapokig, de nem kellemes hóban-fagyban, folyamatosan járó motorok benzingőzében ücsörögni sem egy autóban a senki földjén, míg az „előírt” vizsgálatokon át nem mentünk. Utólag úgy érezzük, hogy mindez kis izgalommal fűszerezte kultúrmissziókat. Mindig megoldottuk az átszállítást, és senkit sem ért atrocitás a határon. Aki felvállalja ezt az ügyet, tudja, hogy mindez mivel jár. Mégis vagyunk elegenden sokan, hogy így nekem nagyon nagy családom van, s jól esik, hogy mindenki számíthatok. S a szűkebb család? Nélkülük nem alakult volna ki ez a szép nagy család. S ha nem engednék át a könyveket? Vinnénk a magyar szót másként. Mint ahogy tesszük is. Mert nem csak könyvekkel kelünk útra, hanem rendhagyó történelemórát, irodalomórát, zenés játszótérrel is szervezünk. Ezek az események egy kis település életében meghatározóak, hosszú ideig élményként maradnak meg.

A könyvtárak működését nagyon befolyásolja infrastruktúrájuk. Fénymásoló gépet, szkennert is adományoznak?

– Lenne rá igény, de nincs rá anyagi forrásunk, hogy informatikai eszközöket rendszeresen adományozzunk. Volt rá példa: adtunk fénymásológépet és szkennert, diktafont, CD-s rádiót is. Ez utóbbiból többet is, de nem ez a jellemző. Tudják, miben tudunk a legtöbbet segíteni. A mi vagyunk a könyv és a szürkeállomány. Könyvekkel, s egyéb programjainkkal is csak kevés helyre jutunk el. Kicsi fehér foltot tudunk csak beszínezni, azt is csak halványan. Viszont ahova elérünk, ott nyomot hagyunk. A könyvtárosok nagyon boldogok, ha megünnözzük őket, s az iskolaigazgató is. Az iskola életében egy kicsit mindig ünnep egy ilyen adományozó alkalom. Ugyanakkor nem biztos, hogy a tankerületet vezetőségében is ugyanakkora az öröm,

vagy inkább az ellenkezője. Nem könnyű az adományokat állományba venni sem, mérhetetlen adminisztrációval jár.

Az, hogy egyre kevesebbet olvasnak az emberek könyveket – világtrend. A tömegmédiák átformálják, elaltatják az ember gondolkodását. Sokan beszélnek a Gutenberg-galaxis végétől. Lényeges, hogy a kárpátaljai magyar gyerekekkel megszeretessék a könyveket?

– Ez a fő célunk. A Gutenberg-galaxis leáldozását már régen jóslgatják. Az e címmel megjelent könyv már az én könyvespolcomon is megszárgult. Valóban, sokkal kevesebbet olvasunk, ami főleg a mindennapi elfoglaltságunkkal van összefüggésben. Feladatunk, hogy a kisgyermeknek, kisiskolásoknak szállítsuk ki a könyveket, hogy még megszerethessék az olvasást. Az anyaországra is az a jellemző, hogy az alsó tagozatos gyerek még betér szüleihez a könyvárba, de a kiskamaszok már inkább a technikai eszközöket használják. Kárpátalján viszont a technikai vívmányok még nem terjedtek el olyan nagymértékben, mint idehaza. Sok kinti könyvtárban van számítógép, de internet kapcsolat nélkül. Az is érdekes, hogy Kárpátalján a civilizáció milyen ütemben jut el. Néhány évvel ezelőtt voltunk Kőrösmezőn, mely az utolsó nagyobb település a Tisza forrásánál. Ott soha nem voltak utcai telefonfülkék, így ez a civilizációs szakasz az ottaniak életéből kimaradt. „Átugrották”. Mert mobiltelefonja meg már volt a lovas szekéren ülő, ködmönös, nagykedős fiatalasszonynak. Természetesen mindig lesznek olyanok, akik könyveket olvasnak, de ha bejönnek Kárpátaljára az okostelefonok, melyekkel az információhoz való jutás korlátlan, akkor a gyerekek már az irodalmi műveket is technikai eszközök segítségével ismerik majd meg. Az oktatásnak minden eddiginél nagyobb a felelőssége, hogy tájékozott, általános műveltséggel rendelkező, ezt igénylő fiatalok kerüljenek ki, főleg már a felsőoktatásból.

Kárpátalján kívül más határon kívüli területekre is szállítanak magyar nyelvű kiadványokat?

– Természetesen. Az, hogy az alapítvány nevében szerepel a „kárpátaljai” jelző, azért történt, mert arra indultunk el. Tudjuk, hogy Kárpátalja „fehér folt” számít a mai napig is. Erdélybe és Felvidékre sokkal könnyebben eljutottak az adományok, ami a kiépült tömegközlekedésnek is köszönhető. Pozsonyba, Marosvásárhelyre el lehet jutni busszal, vonattal. Egyik alapító tagunk – akit azóta magához hívott a Teremtő – úgy fogalmazott, hogy korábban Kárpátalja és az anyaország között a köldökzsinór annyira el volt szorítva, hogy ez az anyaországnak már nem is fájt. Ismerjük az erdélyi, felvidéki magyar történelemeket, irodalmárokat, politikusokat, de azokat kevésbé, akik Kárpátalján születettek, alkottak. Sokat jártunk Szatmárban, többször megfordultunk Erdélyben. Vannak kapcsolataink a felvidéki és a délvidéki magyarokkal, de igazán Kárpátalján vagyunk otthon.